

بررسی توقعات و انتظارات مردم و بسیجیان از بسیج*

دکتر حسین مصباح
هادی عبدالملکی

فصلنامه مطالعات بسیج، سال ششم، شماره ۱۹ - ۱۸، بهار و تابستان ۱۳۸۲

چکیده

توقع و انتظار «طامی و دفاعی» کار ویژه مقطعی بسیج بود که بنا بر بنیادین و حماسه سازی، زمینه‌های مشارکت اخلف مردم را در دوران دفاع مقدس مهیا کرد. امروزه انتظار و توقع از بسیج، به عنوان بزرگترین سازمان مردمی برای حفظ انقلاب و دفاع از دستاوردهای آن و حضور مؤثر و کارآمد در تمامی میدان‌های مورد نیاز انقلاب و کشور، بیش از هر زمانی ضرورت و اهمیت یافته است.

بر این اساس در این پژوهش، بنا به هدف تعیین توقعات و انتظارات دو گروه «مردم» و «بسیجیان» از بسیج، در ابعاد عرضه‌های مختلف، ساختار و تشکیلات، ویژگی‌ها و شرایط بسیج، مأموریت‌ها و فعالیت‌ها، زمینه و عرضه‌های حضور بسیج، رفتار و عملکرد بسیجیان و بهرینا چگونگی تحقق ارتش بیست میلیونی به احد نظرات دو گروه اقدام شد.

نتایج یافته‌های بدست آمده از این تحقیق، حکایت از آن دارد که از نظر پاسنحکویان «انگیزه دینی و دفاع از اسلام» مهم‌ترین انگیزه پیوستن به بسیج، مناسب‌ترین روش پیوستن به بسیج «آزاد یا شرایط معمولی»، مناسب‌ترین مأموریت و وظیفه بسیج، «همه جانبه و حضور در تمام میدان‌ها» و مناسب‌ترین شکل و ساختار را «همه جانبه» اظهار کرده‌اند. بیشترین تعداد افراد نمونه «همه انواع بهران‌ها» را برای کشور شهیدد امیر دانسته و هوانستار نقش آفرینی بسیج در مقابله با بهران‌ها بوده‌اند. از نظر پاسنحکویان مناسب‌ترین شیوه ترغیب و تشویق بسیجیان «فراهم نمودن شغل برای بسیجیان» در اولویت قرار دارد.

* این پروژه توسط مؤلفان در سامانه تحقیقات و مطالعات بسیج به اجرا در آمده است.

طرح مسأله

اندیشمندان اجتماعی بر این باورند که مشارکت و حضور مردم در فرایندهای اجتماعی، ارتباط تنگاتنگ و ناگسستنی با توقعات و انتظارات آنان از نظام اجتماعی دارد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و آغاز تهدیدات نظامی امریکا؛ به فرمان امام خمینی (ره) «بسیج» بعنوان مکانیسمی مؤثر برای جلب مشارکت و توانایی‌های آحاد مردم در عرصه‌های مختلف پیش روی نظام نوپای اسلامی، تشکیل و راه‌اندازی شد. بدون شک، همه بر این باورند که نقش آفرینی توده مردم سازماندهی شده در قالب بسیج در عرصه‌های دفاعی و نظامی و هشت سال دفاع مقدس، صرفاً کار ویژه مقطعی و مخصوص زمان جنگ بوده است. امروزه با گشوده شدن فضای جدید و عرصه‌های نوین پیش روی نظام انقلاب، ضرورت و اهمیت مشارکت و حضور فعال مردم، به ویژه جوانان در تمام زمینه‌ها، موضوع تحقق کامل ارتش بیست میلیونی و «بسیج همه جانبه» را یادآوری می‌کند؛ اگر چه مقام معظم رهبری - مدظله العالی - در فرمایشات و رهنمودهای خود، مکرراً توقعات و انتظارات خود در زمینه جلب مشارکت مردم و تحقق بسیج همه جانبه و فراگیر، و نقش آفرینی در تمام زمینه‌ها را به مسئولین و دست اندرکاران کشور، سپاه و نیروی مقاومت بسیج یادآوری کرده‌اند. اما در عین حال، برای فرماندهان و مسئولین بسیج، بسیار ضروری و در عین حال مهم است که از توقعات و انتظارات دو گروه مردم و بسیجیان نیز شناخت حاصل کنند و در برنامه‌ریزی‌ها و اتخاذ استراتژی نقش آفرینی بسیج در جامعه به کار بندند.

بررسی بدون شک، در راستای توجه به خواسته‌های آحاد مردم علاقه‌مند به حضور و فعالیت در بسیج، و فعالیت در بسیج لازم است ابتدا شناخت و آگاهی دقیق و کافی از انتظارات و توقعات مردم حاصل شود. بر این اساس، از آن جا که شناخت دقیق انتظارات و توقعات مردم و همچنین بسیجیان به شیوه دقیق علمی حاصل نشده بود، لذا این تحقیق در پی آن بوده است که برای این ابهامات پاسخی قطعی بیابد که توقع و انتظارات مردم و بسیجیان از بسیج چیست؟ مردم و بسیجیان در ابعاد مختلف، مأموریت، ساختار، تشکیلات، وظایف، فعالیت‌ها و ... چه توقع و انتظاری از مسئولین و فرماندهان بسیج دارند. و در نهایت این که، میزان انطباق و همگرایی دیدگاه‌های آحاد مردم و بسیجیان در رابطه با نقش آفرینی بسیج در

جامعه در ابعاد مختلف، دفاعی و امنیتی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، مقابله با بحران‌ها، مسائل و امور جوانان و زنان، و توسعه و تقویت تشکیلات بسیج کدام است؟ این مسائل و ابهامات، نکاتی بوده که تحقیق در صدد پاسخگویی به آنها بر آمده است.

چارچوب نظری تحقیق

رهنمودها و فرمایشات مقام معظم رهبری که در کل مبین توقعات و انتظارات معظم له از بسیج بوده، به عنوان «چارچوب نظری توقع و انتظار از بسیج» مورد توجه قرار گرفت؛ بطوری که توقعات و انتظارات مقام معظم رهبری از بسیج به عنوان «منشور اصلی تحقق ارتش بیست میلیونی» به مشابه الگویی نظری و مطلوب برای بررسی ارزیابی و سنجش توقعات در گروه مردم و بسیجیان مورد توجه و اطمینان نظر بوده است. پس از بررسی مقولات اصلی و فرعی و استخراج مفاهیم نظری، مدل نظری «توقعات و انتظارات مقام معظم رهبری از بسیج» طراحی و ارائه شده است. این مدل در سه سطح کلان (ضرورت و اهمیت حضور مردم در تمامی میدان‌های مورد نیاز انقلاب)، سطح میانه (توقع و انتظار از حضور بسیج در تمام میدان‌ها و عرصه‌های پیش روی نظام اسلامی) و سطح خرد (اقدامات و فعالیت‌های سطح تاکتیکی برای حضور بسیج در تمام میدان‌ها) تنظیم و طراحی شده است. محقق در راستای سنجش توقعات مردم و بسیجیان، از بسیج بر اساس این مدل، اقدام به شاخص سازی و انتخاب معرف‌ها و گویه‌های ساده کرده است. این شاخص‌ها در سطح یک نمونه آماری، به صورت آزمایشی اجرا شد و اعتبار صوری و محتوایی آن مورد ارزیابی قرار گرفت و سپس در سطح جامعه آماری اجرا شده است.

سطح کلان

مقابله با تهدیدهای همه جانبه (داخلی و خارجی)

ضرورت پاسخگویی به نیازها و مطالبات مردم و جامعه

اهمیت مشارکت و حضور آحاد مردم در اداره جامعه

حفظ نظام، انقلاب و دستاوردهای آن

سطح میانی

فعالیت و حضور در میدان دفاعی و امنیتی

فعالیت و حضور در عرصه فرهنگی

فعالیت و حضور در عرصه اقتصادی

فعالیت و حضور در عرصه اجتماعی

فعالیت و حضور در عرصه سیاسی

فعالیت و حضور امور مربوط به جوانان

فعالیت و حضور امور مربوط به زنان

بسیج همه جانبه

غنیمت شمردن زمان و استفاده از فرصتها

تنوع گرایی از انعطاف

سرمایه گذاری مضاعف

سطح خرد

سازماندهی، تقویت و توسعه تشکیلات بسیج

جذب و عضوگیری از تمام اقشار و علاقه‌مندان به کشور، خصوصاً فراگیر جوانان و عضوگیری فراگیر

تشکیل قرارگاه‌های تاکتیکی در زمینه‌های سازندگی، اطلاعاتی، علمی و امنیتی

بهره‌مندی از تول‌مندهای علمی، تخصصی و حرفه‌ای نیروی انسانی

لرازه طرحهای کاربردی علمی و قانونی در تمام عرصه‌ها

همکاری و هماهنگی با دستگاهها و سازمان‌های دولتی

توسعه فرهنگ ایثار، وظیفه و تکلیف گرایی

توسعه و تقویت رزمایش‌ها و زمینه‌های فعالیت‌های هیجانی و انگیزشی در بسیجیان

روش تحقیق

این تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی بوده که به شیوه پیمایشی^۱ اجرا شده است. محقق پس از بررسی و مرور سابقه موضوع، دیدگاه‌های رهبری در خصوص بسیج و استخراج مدل نظری و توقع و انتظار از بسیج در سه سطح کلان، میانه و خرد، اقدام به شاخص سازی و انتخاب معرف‌های اصلی برای بررسی و تعیین توقعات مردم و بسیجیان از بسیج کرده است. بر اساس شاخص‌ها و معرف‌های استخراج شده، پرسشنامه‌ای به شرح زیر طراحی کرد:

الف) مقیاس سنجش توقعات و انتظارات از بسیج

شاخص اصلی	شاخص جزئی	تعداد گویه‌ها	آلفای شاخص‌ها
توقعات و انتظارات مردم و بسیجیان از بسیج	اقدامات دفاعی - امنیتی	۷	۰/۸۲
	اقدامات اقتصادی	۶	۰/۸۵
	اقدامات فرهنگی	۱۵	۰/۹۱
	اقدامات سیاسی	۱۴	۰/۹۲
	اقدامات اجتماعی	۸	۰/۸۶
	اقدامات در جهت تحکیم پایه‌های حکومت دینی	۷	۰/۸۷
	اقدامات در امور جوانان	۹	۰/۹۰
	اقدامات در امور زنان	۸	۰/۹۰
	اقدامات مقابله با بحران‌های اجتماعی	۶	۰/۸۴
	اقدامات رفتار و عملکرد بسیجیان	۲۴	۰/۸۳
	اقدامات توسعه و تقویت تشکیلات بسیج	۶	۰/۹۴
جمع	۱۱ شاخص	۱۱۰ گویه	

ب) سؤال‌های عمومی: برای اخذ نظرات آزمودنی‌ها در خصوص شرایط و ویژگی‌های سازمانی بسیج که با هشت سؤال و در سطح سنجش اسمی طراحی شده است.

ج) سؤال‌های زمینه‌ای برای تعیین وضعیت ویژگی‌های فردی و عمومی پاسخگویان که با هفت سؤال و در سطح سنجش فاصله‌ای و اسمی طراحی شده است.

د) سؤال‌های اختصاصی اعضای بسیج که شامل چهار سؤال مربوط به ویژگی‌های سازمانی اعضای بسیج است.

محقق پس از تهیه پرسشنامه و تعیین اعتبار صوری و محتوایی، آن را در سطح یک نمونه محدود از جامعه آماری، به صورت آزمایشی اجرا کرده و بعد از رفع اشکالات پرسشنامه و تعیین پایایی از طریق آزمون کرشباخ، پرسشنامه نهایی را در سطح یک نمونه آماری شامل ۵۰۰۰ نفر مردم عادی یا (غیر بسیجی) و ۲۵۰۰ نفر اعضای بسیج اجرا کرده است.

محقق برای انتخاب واحدهای نمونه (پاسخگویان) از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند درجه‌ای و تصادفی ساده بهره برده و نمونه آماری را در سطح ۱۵ استان کشور و ۵۰ شهر انتخاب و مورد پرس و جو قرار داده است.

اطلاعات و داده‌های به دست آمده با استفاده از نرم افزار آماری SPSS10، پردازش و تحلیل شده است. در تبیین یافته‌های تحقیق، از دو دسته داده‌های توصیفی و استنباطی استفاده شده است و نتایج به دست آمده در رابطه با توقعات مردم و بسیجیان از بسیج، در ادامه این گزارش خواهد آمد.

نتایج و یافته‌های تحقیق

نتایج به دست آمده در رابطه با شاخص کل سنجش توقع و انتظار مردم و بسیجیان از بسیج، که با شاخص و ۱۱۰ گویه مورد ارزیابی قرار گرفته بود، بیانگر آن است که دو گروه مردم و بسیجیان، در مجموع، توقع و انتظارشان از بسیج بسیار زیاد است؛ به طوری که ۶۸/۸ درصد از کل آزمودنی‌ها، با اقدامات و فعالیت‌های بسیج در شاخص کل، بسیار موافق‌اند، همچنین در شاخص کل، توقع و انتظار گروه بسیجیان از گروه مردم بیشتر است و از آن جاکه این تفاوت از نظر آماری معنادار است، به طوری که بالا بودن توقع و انتظار بسیجیان از بسیج ناشی از

عضویت آنان در بسیج است، خود دلیل قاطعی بر هماهنگی، همگرایی نظری و عملکردی اعضای پیوسته بسیج با اهداف، مأموریت، ساختار و تشکیلات و اقدامات بسیج در صحنه‌های مختلف دارد. علاوه بر این، در کل شاخص‌های مورد بررسی، باز توقع و انتظار بسیجیان، بیش از مردم (غیر بسیجیان) بوده است. از کل ۱۱۰ گویۀ سنجش توقع و انتظار کل، گویۀ «بسیجی باید بیش از دیگران اخلاص، صداقت و تقوا داشته باشد» با ۶۵/۲ درصد، بالاترین توقع، و گویۀ «حفظ میراث فرهنگی و آثار باستانی و ابنیه تاریخی» با ۶۳/۳ درصد، کمترین توقع و انتظار را از بسیج بازگو کرده است.

علاوه بر سنجش توقع و انتظار در شاخص کل، توقع و انتظار آزمودنی‌ها به تفکیک شاخص‌های یازده‌گانه، محاسبه و تعیین شده است.

در شاخص فعالیت‌های دفاعی - امنیتی، ۵۸/۲ درصد بیشترین توقع و انتظار را از بسیج داشته‌اند و از کل گویۀ‌های این شاخص، گویۀ «دفاع از اسلام، انقلاب و دستاوردهای» آن با ۶۳/۲ درصد، بالاترین توقع را بازگو می‌کند.

در شاخص «فعالیت‌های اقتصادی» ۵۴/۱ درصد توقع و انتظارشان از اقدام و فعالیت‌های بسیج، «بسیار زیاد» است. و از کل گویۀ‌های این شاخص، گویۀ «مبارزه با مفاسد اقتصادی» با ۵۰/۸ درصد، بالاترین توقع را منعکس می‌کند.

در شاخص، گویۀ «پاسداری و حفظ دستاوردها و ارزش‌های دفاع مقدس» با ۵۸/۹ درصد، بالاترین توقع را بیان می‌کند.

در شاخص فعالیت‌های سیاسی، ۶۰/۱ درصد از پاسخگویان، بالاترین توقع و انتظار را از بسیج بازگو می‌کنند و از کل گویۀ‌های این شاخص، گویۀ «دفاع از ولایت فقیه به عنوان مهمترین رکن حاکمیت اسلامی» ۶۲/۵ درصد، بالاترین توقع و انتظار را از بسیج منعکس می‌کند.

در شاخص فعالیت‌های اجتماعی، ۶۳/۴ درصد، توقع و انتظارشان از بسیج «بسیار زیاد» می‌باشد و از کل گویۀ‌های این شاخص، گویۀ «مبارزه با مفاسد اجتماعی، ناهنجاری‌هایی از قبیل دزدی، قتل، غارت و اعتیاد» با ۵۴/۲ درصد بالاترین توقع و انتظار را از بسیج بیان می‌نماید.

در شاخص تحکیم پایه‌های حکومت دینی و مقابله با جریان‌های انحرافی، ۵۴/۴ درصد توقع و انتظارشان از بسیج، بسیار زیاد است. و از کل هفت گویۀ مورد بررسی،

گویه «ترویج و تبلیغ حکومت ولایی و ترجیح ولایت فقیه بر احزاب سیاسی» با ۴۸/۸ درصد بالاترین توقع را از بسیج بازگو می‌نماید.

در شاخص فعالیت‌های مربوط به امور جوانان، ۶۸/۴ درصد توقع و انتظارشان از بسیج در این زمینه بسیار زیاد است. از کل گویه‌های این شاخص، گویه «آگاهی دادن به جوانان و ارتقای فکر و بینش آنان» با ۵۷/۷ درصد، بالاترین توقع را از بسیج بیان می‌کند.

در شاخص فعالیت‌های مربوط به زنان، ۶۶/۱ درصد، بیشترین توقع و انتظارشان از بسیج، بسیار زیاد است، از کل گویه‌های این شاخص، گویه «مقابله با سوء استفاده ابزاری از زنان» با ۵۸/۳ درصد، بالاترین توقع و انتظار را منعکس می‌کند.

در شاخص «مقابله با بحران‌های اجتماعی» ۵۵/۹ درصد، توقع و انتظارشان از بسیج، بسیار زیاد است. از گویه‌های این شاخص، گویه «امداد و کمک رسانی در بحران‌های طبیعی و اجتماعی از قبیل زلزله، سیل و...» با ۵۵/۳ درصد، کمترین توقع را بیان می‌کند.

در شاخص رفتار و عملکرد بسیجیان ۷۴/۴ درصد توقع و انتظارشان از بسیج، بسیار زیاد است و رفتار و عملکرد بسیجیان به عنوان سمبل رفتاری بسیج، مورد توجه پاسخگویان بوده است. از گویه‌های این شاخص، توقع و انتظار از گویه «بسیجی باید بیش از دیگران، اخلاص، صداقت و تقوا داشته باشد» با ۶۵/۲ درصد، بالاترین توقع را بیان می‌کند.

در شاخص توسعه و تقویت تشکیلات بسیج، بیشترین تعداد، یعنی ۶۴/۱ درصد توقع و انتظارشان از بسیج، بسیار زیاد بوده است. از کل گویه‌های این شاخص گویه «بسیج باید تشکیلات خود را بیشتر منسجم و سامان یافته کند» بالاترین توقع را بازگو می‌کند.

علاوه بر سنجش توقع و انتظار آزمودنی‌ها در شاخص‌های فوق، و انتظارات پاسخگویان بر حسب اعتقاد آنان به ویژگی‌ها و شرایط سازمانی بسیج، ویژگی‌های فردی و مشخصات سازمانی نیروهای بسیج، مورد تحلیل و تبیین قرار گرفته است.

بیشترین تعداد پاسخگویان، معادل ۳۷/۸ درصد، مهم‌ترین انگیزه پیوستن به بسیج را «انگیزه دینی (دفاع از اسلام)» معرفی و کمترین تعداد، انگیزه «فعالیت سیاسی» را اظهار کرده‌اند.

بیشترین تعداد معادل ۴۵/۱ درصد، نحوه پیوستن به بسیج را «آزاد با شرایط معمولی» و کمترین تعداد معادل ۲/۴ درصد، «اجباری برای تمام افراد و گروه‌ها» بیان کرده‌اند.

در خصوص نحوه عضوگیری بسیج از اقشار اجتماعی، بیشترین تعداد معادل ۷/۲ درصد، «تمام اقشار» را مناسب عضوگیری بیان و کمترین تعداد معادل ۳/۷ درصد به گزینه «کارمندان دولتی و مشاغل آزاد» را بیان کرده‌اند.

بیشترین تعداد پاسخگویان، یعنی ۵۹/۲ درصد، مناسب‌ترین مأموریت و وظیفه بسیج را «همه جانبه و حضور در همه میدان‌های مورد نیاز کشور» معرفی و کمترین تعداد معادل ۲/۲ درصد، «خدمات امدادی و کمک‌رسانی در حوادث (سیل، زلزله و...)» را بیان کرده‌اند.

بیشترین تعداد معادل ۵۸/۸ درصد، مناسب‌ترین شکل و ساختار را برای بسیج، «تشکلی همه جانبه»، و کمترین معادل ۱/۹ درصد، «تشکل اقتصادی» را اظهار کرده‌اند.

بیشترین تعداد معادل ۷۰/۵ درصد از پاسخگویان، مناسب‌ترین جهت‌گیری مأموریت بسیج را «جذب، آموزش، سازماندهی و به‌کارگیری آحاد مردم برای حضور در تمامی میدان‌های مورد نیاز انقلاب و کشور» معرفی و کمترین تعداد، یعنی ۱۱/۵ درصد، «مقابله با توطئه‌های خارجی» را اظهار کرده‌اند.

در خصوص انواع بحران‌های تهدید آمیز و نقش بسیج در مقابله با آنها، بیشترین تعداد پاسخگویان، یعنی ۴۶/۶ درصد، «همه انواع بحران‌ها» را تهدید آمیز دانسته و کمترین تعداد، یعنی ۲ درصد، «هیچ کدام از بحران‌های فوق» را تهدید آمیز ندانسته‌اند.

بیشترین تعداد پاسخگویان، معادل ۲۶/۲ درصد، مناسب‌ترین شیوه ترغیب و تشویق بسیجیان را «فراهم کردن کار و شغل» معرفی و کمترین تعداد معادل ۲/۳ درصد، «هدا بن و کالا» اظهار کرده‌اند.

نتایج آزمون کروسکال - والیس، بیانگر آن است که توقع و انتظار پاسخگویان از بسیج، با نظرهای آنان در خصوص مهمترین انگیزه پیوستن به بسیج، ارتباط معناداری دارد؛ به طوری که آن دسته از پاسخگویانی که مهمترین انگیزه را «دینی» و

«فرهنگی» می‌دانند، بیش از دیگران از بسیج توقع دارند و کمترین توقع مربوط به گروهی است که مهمترین انگیزه پیوستن به بسیج را «کسب منافع اقتصادی» می‌دانند. نتایج اجرای آزمون کروسکال-والیس، بیانگر آن است که توقع و انتظار پاسخگویان از بسیج با نظرهای آنان در خصوص «نحوه پیوستن به بسیج» ارتباط معناداری دارد. گروهی که نحوه پیوستن را برای تمام افراد و گروه‌ها اجباری اظهار کرده‌اند، بیشترین توقع و گروهی که گزینه «آزاد بدون هیچ‌گونه شرطی» اظهار کرده‌اند، کمترین توقع را از بسیج دارند.

نتایج اجرای آزمون کروسکال-والیس، بیانگر آن است که، توقع و انتظار پاسخگویان از بسیج با نظرهای آنان در خصوص «مناسب‌ترین قشر برای عضوگیری و جذب در بسیج» ارتباط معناداری دارد؛ به طوری که آن دسته از پاسخگویان که «تمام اقدار اجتماعی» را اظهار کرده‌اند، بیشترین توقع و آن گروهی که «کارمندان دولت» را بیان کرده‌اند کمترین توقع و انتظار را از بسیج دارند.

نتایج اجرای آزمون کروسکال-والیس، بیانگر آن است که، توقع و انتظار پاسخگویان از بسیج با نظرهای آنان در خصوص «مناسب‌ترین مأموریت و وظیفه برای بسیج» ارتباط معناداری وجود دارد؛ به طوری که آن گروهی که مناسب‌ترین مأموریت را «همه جانبه و حضور در همه میدان‌های مورد نیاز کشور» معرفی کرده‌اند، بیشترین توقع و کسانی که مأموریت «خدمات و امداد و نجات (سیل و زلزله)» را بیان کرده‌اند، کمترین توقع و انتظار را از بسیج دارند.

نتایج اجرای آزمون کروسکال-والیس، بیانگر آن است که، توقع و انتظار پاسخگویان از بسیج با نظرهای آنان در مورد «مناسب‌ترین تشکل و ساختار برای بسیج» ارتباط معناداری دارد؛ به طوری که آن دسته از پاسخگویانی که مناسب‌ترین تشکل را «همه جانبه» می‌دانند، بیشترین توقع و گروهی که تشکل اقتصادی را اظهار کرده‌اند، کمترین میزان توقع و انتظار را از بسیج دارند.

نتایج اجرای آزمون کروسکال-والیس، بیانگر آن است که، توقع و انتظار پاسخگویان از بسیج با نظرهای آنان در خصوص «مناسب‌ترین جهت‌گیری مأموریت بسیج» ارتباط معناداری دارد؛ به طوری که آن دسته از پاسخگویانی که مناسب‌ترین جهت‌گیری مأموریتی را «جذب و آموزش، سازماندهی و به کارگیری احاد مردم حضور در تمامی میدان‌های مورد نیاز انقلاب» می‌دانند، بیشترین توقع و کسانی که

گزینه «مقابله با توطئه‌های خارجی» را مناسب می‌دانند، کمترین توقع را از بسیج دارند.

نتایج اجرای آزمون کروسکال - والیس، بیانگر آن است که، توقع و انتظار پاسخگویان از بسیج با نظرهای آنان در خصوص «مهمترین بحرانی که کشور را تهدید می‌کند» ارتباط معناداری دارد. به طوری که آن گروه از افرادی که مهمترین بحران را «همه‌ موارد» می‌دانند، بیشترین توقع و انتظار را از بسیج دارند و «بحران فرهنگی» در رتبه دوم قرار دارد و آن دسته از افرادی که «گزینه هیچ‌کدام» را اظهار کرده‌اند، کمترین توقع را از بسیج دارند.

نتایج اجرای آزمون کروسکال - والیس، بیانگر آن است که، توقع و انتظار پاسخگویان از بسیج با نظرهای آنان در خصوص «شیوه‌های ترغیب و تشویق بسیجیان» ارتباط معناداری دارد؛ به طوری که آن گروهی که شیوه «ترغیب معنوی» را مناسب‌ترین شیوه تشویق و ترغیب بسیجیان می‌دانند، بیشترین توقع و گروهی که شیوه «اعطای بن و کالا» را به عنوان شیوه مناسب اظهار کرده‌اند، کمترین توقع و انتظار را از بسیج دارند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج و یافته‌های به دست آمده از این تحقیق، که با هدف «تعیین توقعات و انتظارات مردم و بسیجیان از بسیج» و به شیوه پیمایشی^۱ اجرا شده است، بیانگر آن است که به طور کلی توقع و انتظار از بسیج در شاخص کل با ۶۸/۸ درصد و میانگین ۴/۶۳ درصد، بسیار زیاد و بالاست. در عین حال، میانگین توقع گروه «بسیجیان» از «غیر بسیجیان» در شاخص کل بیشتر است و این تفاوت از نظر آماری معنادار است. در کل شاخص‌های جزئی نیز توقع و انتظار از بسیج، بسیار زیاد است. و از کل شاخص‌ها، شاخص توقع و انتظار از «رفتار و عملکرد بسیجیان» با ۷۴/۴ درصد، بیانگر بالاترین میزان توقع و شاخص «فعالیت‌های اقتصادی» با ۵۴/۱ درصد، پایین‌ترین میزان توقع و انتظار را از بسیج بیان می‌کند.

مقایسه توقعات گروه‌های مختلف، بیانگر آن است که میزان توقع «بسیجیان» بیش از گروه غیر بسیجیان است. بالاترین میزان توقع مربوط به استان «کهگیلویه و بویر احمد» و کمترین توقع در «کردستان» مشاهده شده است. توقع و انتظار «زنان» بیش از «مردان» است. توقع گروه «جوانان» بیش از «افراد مسن» است. توقع «متأهلان» بیش از «مجردها» است. توقع و انتظار «قضات و معلمان» بیش از توقع سایر گروه‌های شغلی است. بیشترین توقع مربوط به گروه تحصیلی «پنجم ابتدایی» و کمترین توقع مربوط به «بی‌سوادان» است.

گروه بسیجیان با «۱۰ تا ۱۲» ماه سابقه جبهه، بیشترین توقع و انتظار را از بسیج دارند و بیشترین توقع از نظر سابقه عضویت در بسیج، مربوط به گروه «۱۸ تا ۲۰» سال است. بالاترین توقع و انتظار مربوط به «قشر کارمندی و کارگری» و کمترین توقع را بسیجیان «عشایری» اظهار کرده‌اند. بسیجیان «فعال» بالاترین توقع و انتظار را اظهار کرده‌اند و آن دسته از بسیجیان که به طور منظم «هفتگی» با پایگاه بسیج ارتباط دارند، بیشترین توقع و انتظار را از بسیج دارند.

نتایج تحلیل معنادار تفاوت توقعات و انتظارات در دو گروه مردم و بسیجیان، حکایت از آن دارد که در تمام شاخص‌های یازده گانه بین توقعات دو گروه، تفاوت معناداری مشاهده می‌شود علاوه بر این، بررسی معنادار تفاوت توقعات و انتظارات در گروه‌های مختلف، بیانگر آن است که تفاوت‌های مشاهده شده در ارتباط با متغیرهای استان، جنس، سن، وضعیت تأهل، شغل، عضویت در بسیج، میزان سابقه بسیجی (بسیجیان) اقشار بسیجی (بسیجیان)، مذهب، نوع عضویت (بسیجیان) و ارتباط با پایگاه‌های مقاومت بسیج، از نظر آماری معنادار است، اما تفاوت میزان توقع و انتظار مشاهده شده در ارتباط با «میزان تحصیلات» و «سابقه جبهه»، از نظر آماری معنادار نبوده است. در نهایت آن که، نتایج به دست آمده، حکایت از آن دارد که توقع و انتظارات مردم و بسیجیان از بسیج در تمام، زمینه‌ها و عرصه‌های فعالیت و حضور بسیج، «بسیار زیاد» است و توقعات آنان به میزان زیادی منطبق بر توقعات و انتظارات مقام معظم رهبری - مدظله العالی - از بسیج بوده و عمده توقعات و انتظارات ماهیت همه جانبه گرایی و فراگیر بودن حوزه فعالیت‌ها مأموریت و ساختار و سازمان و تشکیلات بسیج را بیان می‌کند، که دقیقاً مبتنی بر مدل نظری تحقیق، یعنی «تحقق بسیج همه جانبه» است لذا با توجه به نتایج به دست آمده، به نظر

می‌رسد که اهداف مأموریت ضرورت، اهمیت و لزوم تحقق ارتش بیست میلیونی و نقش آفرینی همه جانبه بسیج در تمامی میدان‌های مورد نیاز کشور و عرصه‌های مختلف اجتماعی، در سطح جامعه آماری مورد بررسی، نهادینه شده است. بنابر این پیشنهاد می‌شود «با توجه مضاعف و برنامه ریزی دقیق و راهبردی و بدون اتلاف وقت»، باید در جهت تحقق مطالبات مردم و بسیجیان، و همچنین زمینه سازی عضویت، حضور و مشارکت آنان در بسیج اقدام کرد. در عین حال، در جهت تدقیق و افزایش شناخت از فاصله احتمالی بین سطح توقع و انتظار مردم و بسیجیان از بسیج، با رضایت از عملکرد بسیج و میزان پاسخگویی به توقعات و انتظارات آنان از بسیج، یک طرح تحقیقاتی در زمینه میزان توجه به توقعات و انتظارات مردم، از سوی بسیج تعریف و اجرا شود و نتایج آن با نتایج این تحقیق مقایسه شود تا شیوه‌های مناسب تأمین توقعات و انتظارات مردم از بسیج، روشن شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی